

# NÉPNEVELŐK LAPJA

NEVELÉS- ÉS OKTATÁSÜGYI HETILAP.

Laptulajdonos és kiadó:  
A „NÉPNEVELŐK BUDAPESTI EGYESÜLETE.”

Felelős szerkesztő:  
SOMLYAY JÓZSEF.

Megjelenik e lap minden szombaton. Előfizetési ára: Egész évre 4 frt, félévre 3 frt, negyedévre 1 frt. Egyes szám 10 kr. Előfizetések és reclamációk Ross Nándor egyesületi pénztárhoz, (VII. ker., Belső dob-utca 15. sz.) hirdetések és ezeknek díja pedig Neumayer Ede nyomdatulajdonoshoz, (VI. ker., Ó-utca 2. sz.) Kéziratok pedig Somlyay József szerkesztőhöz (Budapest, I. ker. Krisztinaváros, pálya-utca 9. sz. a.) küldendők.

## A történelem tanításának módszeréhez.

Valahányszor egy újabb történelmi tankönyv jelent meg, mely az elemi iskolai tanulókkal az összefüggő történelmet akarja elsajátíttatni, mindig fölmerült előttem a kérdés, vajjon a történelemmel a gyermek észére akarunk-e hatni vagy szívet akarjuk-e művelni? történezt akarunk-e belőle képezni vagy jó hazafit? Ellenmondás nélkül állithatom talán, hogy a történelem tanítása által leginkább a gyermek szívéhez akarunk férni, általa a gyermeket főleg jó hazafivá akarjuk tenni. Az értelmi tehetségek művelésére más tantárgyak vannak rendelve. A történelem tehát nem annyira a tanítás, mint inkább különösen a nevelés szolgálatában áll. Ha tehát a nevelés a cél, akkor e célnak megfelelő eszközöket kell használni.

Az iskolának ugyanis a mellett, hogy a gyermekből a maga számára szorgalmas tanítványt képez, feladata, hogy a gyermeket fokozatosan a családnak engedelmes tagjává, az egyháznak buzgó hívévé, a társadalomnak becsületes egyedévé, a hazának jó polgárává és az emberiségnek buzgó munkás tagjává tegye. A nevelés tehát époly sokoldalú, mint a tanítás. A nevelésnek célja osztályonkint bővül, módja azonban mindig egyenlő. A mellett, hogy a kínálkozó alkalmat a nevelés érdekében mindig megragadjuk, vannak az iskolai tanítás folyama alatt határozott időszakok, melyeket okvetetlenül a nevelésre kell fölhasználnunk; ilyen kiváló időszakok az I. tanfolyamban a beszéd- és értelemgyakorlatok alkalmával a család ismertetése, a II. tanfolyamban szinte a beszéd- és értelemgyakorlatok, a III. tanfolyamban a földrajz órái alatt az egyház, a helység és a társadalom fogalmának fejtegetése, a IV. és a felsőbb tanfolyamokban a földrajzi, történelmi és alkotmánytani órák alatt a haza és az emberiség fogalmának kifejtése. Midőn tehát viszonyokról, akár családi, akár vallás-

felekezeti, akár társadalmi, akár polgári vagy felebaráti viszonyokról van szó, egyuttal a legkedvezőbb az alkalom e viszonyokból folyó kötelezettségekre utalni, és ezeknek teljesítésére a gyermeket felhívni és ösztönözni.

A rendszeres nevelésnek időszakát tehát a gyermek ismeretköre, módját annak természete állapítja meg. A mit t. i. szülőinek, egyházi és világi előjáróinak és általában a felnőtteknek körében tapasztal, az előtte szép és jó, azt megszereti és követni megszokja. Ezen leghathatósabb nevelési eszközön, az élő példán kívül befolyással van szívére még minden abstract példa, melyet hall vagy olvas. Midőn a családi viszonyról beszélgetünk, elmondunk megfelelő eseményt a gyermeknek, mely őt positive vagy negative a családi erények szeretetére és követésére bírja, esetleg a legközelebbi alkalommal hasonló irányú szívképző olvasmányt veszünk tárgyalás alá. Ha azon kapcsolatra tér át előadásunk, mely az egyházhoz fűz mindenkit, ugyanigy járunk el. Ha a társadalmi erényeket akarjuk ápolni, a társadalmi viszonyok fejtegetése alkalmával a szóbeli elbeszélés és alkalmas szívképző olvasmányok hasonló szolgálatot tesznek. Minden ember tagja a nagy embercsaládnak, melynek jólétére, noha a legnagyobb közvettséggel, mint egy csöpp a tengerben, közreműködhetik; az ebből folyó általános viszonyok föltüntetése mellett a kulturhistoriai események szabad elmondása vagy e tárgyú olvasmányok taglalása és a bennök kimagasló alakok festése a gyermek szívet és akaratát a kívánt irányba hozza.

Jó polgárrá nevelni szinte csak életrajzok, még pedig történelmi életrajzok által lehet. Mint a jó családtagok életrajza a családi, a jó egyháztagok életrajza a keresztény, a becsületes emberek életrajza a társadalmi erényeket fejleszt és ápolja, akként a jó hazafiak életének korfestő leírása a polgári erények szeretetére és majdan gyakorlására szolgál. A történelemnek életrajzok útján való megismertetése tehát biztos eszközt ad a tanító kezébe, hogy a történelem tanításának alanyi célját elérhesse.

A kik a történelem tanításának tárgyi célját, vagyis az összefüggő történelem tudását oly fontosnak tartják, az életrajzi irány ellen azt a kifogást tehetik, hogy nem egyes emberek csinálták a történelmet, hanem sok tényező működött közre a történelmi események létrehozásán. Igaz; csakhogy a történelmi tényezők ismertetése már inkább az ésszt műveli, — ha ugyan a személy- és helynevek betanulását és az évszámok észben tartását észfejlesztőnek tartjuk, — és a történelem tanításának valódi céljától, a szív képzésétől eltéríti a tanítót, mert a sok történelmi tényező felsorolása miatt annak kimutatására, mekkora szolgálatot tettek a hazának a jó hazafiak, és az egyéni jellemzésre alig marad idő. Szóval az összefüggő történelem rendszeres előadása nem tarthatja a gyermek elé a hazafiságnak olyan példáit, minőket pl. a családiasság, vallásosság és a társadalmi élet

érdekében elbeszélések és olvasmányok alakjában fölmutatni alkalmunk van. A történelmi életrajzok a szivképzés mellett az ész fejlesztésére is adnak alkalmat, a mennyiben a személyek jellemezhetése végett festenünk kell az illető kort is, míg az összefüggő történelem tanítása alkalmával a kor megvilágítása végett jellemezvén a történelmi alakokat, a szivképzés és a polgári erények fejlesztése háttérbe szorul az üres szóemlékezet művelhetése miatt. A gyermek fejlődő szellemének a történelem tágas mezején is eleinte a kimagasló helyeket kell bemutatnunk, hogy későbbben az egész tért áttekinthesse.

Az összefüggő történelem tanítása még abban is alatta áll az életrajzi iránynak, hogy amaz már természeténél fogva is a politikai történelemmel, mely a gyermeknek részben megemészthetetlen anyag, kénytelen bővebben foglalkozni, emez pedig az életrajzok kiválasztásánál a megérdemlett figyelemben részesítheti a culturalis történelmet. A politikai történelem példái legtöbbször azt mutatják, hogy, ha szükséges, a hazáért meg is kell halni, a culturalis történelem példái arra tanítanak, hogy mindenféle körülmények közt a haza javára lehet és kell elni.

Nem kevésbé hathatós bizonyíték még egyrészt az életrajzi irány mellett, másrészt az összefüggő történelem tanítása ellen a tapasztalás, mely azt mutatja, hogy az iskolából kikerülő gyermek kizárólag a kimagasló egyének életét és korát tartja meg emlékezetében, kiknek lehetőleg beható jellemzésére az életrajzi irány hívei is sulyt óhajtanak fektetni.

A miniszt. tanterv az elemi iskola V. tanfolyamára szintén az életrajzi irányt tüzi ki és csak a VI. tanfolyamban engedi meg az összefüggő történelem tanítását, de itt is csupán úgy, hogy „a főbb események és az ezekben szereplő egyéniségek“ ismertetését akarja oly eszközökül tekintetni, melyek a történelmet a polgári élet oktatójává teszik. Az V. tanfolyam tananyagának a miniszt. tanterv szerint és az V. tanfolyam történelmi tankönyvének alapján a VI. tanfolyamban leendő kibővítése pedig egyrészt az olvasókönyvnek, másrészt a szóbeliségnek jut feladatául.

Az életrajzi irány mellett bizonyító többi érvet ezen alkalommal elhallgatva végül még csak annyit tartok szükségesnek megjegyezni, hogy a miniszt. tanterv alapos utmutatást ad arra nézve, miként kell a történelmet a nevelés céljaira fölhasználni. Annál inkább esodalkozhatunk tehát azon, hogy az elemi iskolai tanulók használatára szerkesztett történelmi tankönyvek legnagyobb része eltévesztette az ott kimutatott célt. Vátaban ideje volna, hogy a paedagogiai sajtóban minél nagyobb szabásu mozgalom indulna meg azon célból, hogy ezen tantárgy visszaadassék eredeti rendeltetésének.

Petres József.

## A beszéd- és értelemgyakorlatok jelentősége és módszere.

(Folytatás.)

„Legyen a tanító Pestalozzi és Fröbel tanítványa, azaz kapcsolja össze a szemléletet a tettel, az alkalmazást a belátással. Így pl. a padot ne csak szemléltesse, hanem készíttesse agyagból, vágassa ki papírosból, végre rajzoltassa.“ Ezt mondja Lederer s a szóban levő Vezérkönyv nem a legutolsó, legcsekélyebb hibája, hogy ezt nem teljesíti.

Az itt elsorolt didaktikai fogyatkozások mellett, melyek azonban épen nincsenek teljes számban bemutatva, igen nagyok e Vezérkönyv paedagogiai hiányai.

A testi nevelésre nézve pár utasításon kívül nincs benne semmi; arról, hogy a tanító tanítványaival kirándulásokat tegyen, mert a szemléltetés s a testi nevelés egyiránt megkövetelik; arról, hogy a tanító a testet e disciplina keretén belül különösen ügyesítse; arról, hogy a test óvása, ápolása tekintetéből szükséges rövid, de velős intéseket a tanítónak lépten-nyomon alkalma nyilják adni; arról, hogy a többé-kevésbé hibás beszédszervek javítására, erősítésére nézve mit tehetünk és kell tennünk: nem tud, nem akar tudni semmit.

A szemléltetésre súlyt látszik helyezni, de az érzékszervek min-denikének gyakorlására alig gondol. A szemek és fülön kívül a többi nagy ritkán foglalkoztatja; a szaglás, izlés, tapintás szervére csak eleinte gondol valamit, azután épen semmit.

Az ismerő tehetség nevelésében az itélés és következtetés fejlesztésére igen keveset tesz. Az oly nagy fontosságú képzetek, mint a tér és idő képzete érdekében csak épen akkor cselekszik, mikor — beosztása szerint — a sor rájuk került, már pedig ama képzetek helyessége csak bő és célirányos tapasztalatok eredményeként áll elő. — A gyermekek a képzelődés fokán vannak, s Vezérkönyvünk e tény követelményét alig veszi figyelembe.

A vallásos nevelés szempontjából nem sok gáncs érheti, de annál erősebb vádak sujtják, ha az érzelmi, a hazafias, az aestheticai, erkölcsi nevelésre gondolunk.

Nagy L. ismertet sok mindent, de nem int soha sem az egyesnek, sem az egésznek szépségére, nem int soha a természetben uralkodó törvényszerűsége, okszerűsége, rendre, igazságra, nagyszerűsége. Tárgyalásával nem költ hangulatot, nem tünteti fel a viszonyt, mely a természet tárgyai s a gyermek, az ember közt létezik. Ha elbeszéléseket, verseket szur közbe, abban sincs köszönöt. Nem akarja tudni, hogy az erkölcsi nevelés e fokon nem az értelem, hanem az érzelem tárgya. Ő moralizál, utasít, oktat, de nem nevel s oly — többnyire — gyártott, együgyű versikék, elbeszélések, minőket alkalmaz, nem is nevelhetnek. Magyaros nyelv, gondolkodás-, érzés- és cselekvésmód, szóval minden nemzetiesség hiányzik e könyvből, mintha nem tudná, hogy napjaink feladata: a nemzeti nevelés.

Mikor ennyit említünk fel a Nagy L. Vezérkönyvének hiányai közül általánosságban, sokat, eleget mondtunk ugyan, de nem merjük állítani, hogy minden fogyatkozást elsoroltunk.

Ez általános hiányok mellett a fővárosi viszonyok tekintetéből még néhány különlegest sem szabad elhagynunk.

„Ez a Vezérkönyv — szól Nagy L. — csak irányadólag vezérelni és gyámolítani, nem megkötni akar, s ezért a tanítónak bizonyos önállóságot feltételezi, tehát a tanítónak mindenkor a maga belátása és a helyi viszonyok szerint kell eljárását alkalmaznia, a tárgyakat módosítania, a tárgyalást egész terjedelemben, vagy szűkebb körre szorítva tennie, s nem a betűhöz, hanem a dolog lényegéhez kell ragaszkodnia.“ E szavak teljesen megegyeznek Curtmann eme nézetével: „A valódi szemlélet: a tapasztalat a gyermek fejlődésének alsó fokán felette szükséges feltétele a gondolkodásnak s másként nem is lehet a tárgyalandó képzeteket beosztani, mint a közelség és szemlélhetőség szempontjából. Ezen alapon történt berendezésnél természetesen sok függ a helyi viszonyoktól és a tanító egyéniségétől. A mi egyik helyen szemlélhető, más helyen, tán nincs is, és mit egyik tanító szemléltetni tud, az a másikonál csak zavart okoz. Világos tehát, hogy a szemléltető oktatás a tanító bizonyos önálló képzettségét igényeli.“

Ez idézetek igazolják, hogy Nagy L. helyesen vélekedett ez irányban, de rosszul cselekedett. Adott Vezérkönyvet, melynek általános fogyatkozásai is jelentékenyek s nagy számuak, de melyet a fővárosban épen használhatatlanná tesz az, hogy a helyi viszonyokat figyelembe nem veszi. „Vizsgáljuk meg — mondja Dittes — hogy a beszéd- és ért. gyak. mily iránya s terjedelme szükséges épen a mi tanítványainkra nézve.“ A fővárosban sok tárgy nincs, mi másutt megvan és igen sok van, mi másutt épen nincs, míg itt közönséges; számtalan emberi mű, mi másutt egyszerűségénél fogva kínálkozik a mielőbbi szemléltetésre, itt komplikáltsága miatt csak később vehető tárgyalás alá. De a gyermek sem olyan Budapesten, mint a vidéken. Nagy része óvodából lép az iskolába s így az iskolai életre bizonyos mérvben már szoktatva, előkészítve volt. Mennyire más szemléleteket, tapasztalatokat gyűjt ő az ipar, kereskedelem, tudomány, az előhaladás e székhelyén, mint a földművelést űző falu gyermeke; mennyire más az a családi élet, polgári élet, társadalom, mely őt körülveszi annál, mint a vidéki gyermek maga körül tapasztal. Ezekből következőleg sem az anyag, sem ennek berendezése nem lehet az és olyan a fővárosban, mint a mi és a milyen a vidéken, sőt maga a földolgozás sem lehet teljesen egyenlő, mert tagadhatatlanul magasabb fokán áll ott a gyermek az értelmi és nyelvi fejlettségnek, mint egy falucsukában.

A magyar nemzeti nevelés szempontjából is más feladat vár itt a b.- és ért.-gyakorlatra, mint a tiszta magyar vagy csupán egy nyelvű, nemzetiségű helyeken; magyarosítania kell nyelvben, érzésben az idegen ajkú s a magyarban fokoznia kell a hazafias tüzet, ébresztenie kell a nemzeti szokások, viselet iránti kegyeletet, mely annyi idegen elem behatása folytán igen könnyen kivész.

Azok mellett, mik a szóban forgó Vezérkönyvből hiányoznak, vannak benne oly dolgok is, melyek fölöslegeseek. A fővárosi tanítók paedagogiai szakműveltsége pl. egészen fölöslegessé teszi azt a részletes utasítást, aprólékos figyelmeztetést, a tárgyakra szóról-szóra való fel-dolgozását, mely a Vezérkönyv terjedelmességét okozza.

E hiányok és fölöslegek erősen követelik e Vezérkönyv teljes átdolgozását s valóban csodálatra méltó, hogy a közoktatásügyi minisz-terium ezt mindekkoráig nem eszközölte. A főváros viszonyainak azonban nem felelhet meg az iskoláink tömege számára készített Vezér-könyv, mert általános utmutatást, általános elveket adhat; csak az anyag, ennek berendése s részletes tárgyalása szükségképen eltérő attól, mit a fővárosi viszonyok igényelnek. A népiskola más tantárgyai nincsenek ugy helyhez kötve, mint a b.- és ért.-gyakorlatok, melyeknek okvetetlenül a helyi körülményekhez, a közvetlen szemléltethetőkhöz és tapasztalhatókhöz kell alakulniok, azok követelményeihez alkalmazkod-niok: ebből igen természetesen következik, hogy egy, a nálunk egyedül álló fővárosi viszonyoknak megfelelőleg a b- és ért.-gyakorlatokhoz irandó Vezérkönyv, paedagogiailag véve, egészen okszerű s immár ha-laszthatatlan kívánságnak tenne eleget, és ki annak elkészítésére vállal-kozik, az valódi jötevője fővárosunk tanügyének.

(Folyt. következik.)

Peres Sándor.

### **A földrajzi oktatás módszertana és tananyaga az elemi iskolában.**

(Folytatás.)

Fen kell tartanunk ezen követelésünket még akkor is, ha mind-azon ellenvetésekkel állanának elő, melyeket e sorok írója is ismer. Nevezetesen a husvétii szünidő hétfőjének, május elsejének, a pünkösödöt megelőző szombatnak és végre az áldozó csütörtököt megelőző szerdá-nak délelőtti volnának erre a legalkalmasabbak. Épeu ugy, mint az iskolában, szigoru tanítás folya ezen kirándulások alkalmával, midőn esetleg egy és ugyanazon kerületnek hasonló osztályait látogató növen-dékek, a rend biztosabb fentartása céljából ugyanazon osztályok tanítói közös vezetése mellett tennék meg kirándulásaikat. Ilyen kirándulási pontok volnának: A városliget, a Dunapart, a Gellérthegy azon pontja, honnan a város áttekinthető, és végre még egy, a kerület fekvéséhez képest a tantestület által meghatározandó hely. A Dunaparton a köz-vetlen szemléltetés alapján könnyen volna megmagyarázható: mi a folyó, jobb és balpart, meder, milyen a folyó folyása; az iskolában ezen alap-fogalmakhoz fűzők, mi a patak, folyam, folyamvidék, lassu és sebes folyás, mi a hullámcsapás, örvény, stb. Ugyancsak a Dunánál látná a gyermek, mi a hajó, az iskolában pedig közelebről meg lehetne be-szélni, mi különbség van azon különféle hajók között, melyek folyóvizen és tengeren járnak. Ezen ismeretekhez fűződik azután a különféle köz-lekedő eszközök megbeszélése, (taliga, kocs, szekér, hintó stb.) melyeket

lehetőleg képen is bemutatunk. Az ilyen kirándulás alkalmat szolgáltatna különféle szobrok bemutatására, melyeknek jelentőségéről, készítési módjáról bővebben ugyancsak az iskolában beszélünk. Az áruk ki- és berakodásának módja, az utasok ki- és beszállása igen érdekes iskolai földrajzi tanórákra szolgáltatna anyagot, és bővítené a gyermekek ismeretkörét. Már ezen első kirándulásunk alkalmával közelről látják a gyermekek a budai hegysort és ezeknek egyes kimagasló kupjait; figyelemzetjük őket séta közben, hogy ime most más kerületbe léptünk, majd ismét másikba. Vezetésünk mellett látnak szállodákat, különféle közintézeteket, melyekről már a tél folytán tanultak. Az ez uton tapasztaltak rendkívül sikeresen hatnának a földrajzi oktatás élénkítésére.

Épen ily tanulságos alapismeretekkel fogjuk gazdagítani növendékeinket a városligeti kirándulásunk alkalmával. Majdnem minden gyermek bejárta már szülei vagy más gyermekek társaságában fővárosunk ezen szép pontját, de vezetésünk mellett sok mindent fog megfigyelni, mire eddig tekintetét nem irányozták. Mindjárt a tó partján látják növendékeink a vizesét, bejárva a tó környékét, megmutatjuk, mi a sziget, elvezetve őket a kiállításterületre, ott hol a Lloyd társulat hajója horgonyzott, megmutatjuk a félszigetet. A tóval kapcsolatosan (megmutathatjuk) beszélünk a legnagyobb álló vizekről, a tengerekről és a kikötőről. Ugyancsak a városligeti tónál megmutathatjuk, mi a földnyelv, földszoros, tengerszoros, öböl, stb. Itt tanulják meg gyermekeink, most már közvetlen szemlélet alapján, miben különbözik a folyó medre a tó és tenger medrétől. A városligeti tavon több hid vezet keresztül s tekintve, hogy növendékeinkkel a Dunán keresztül vezető hidakat is szemléltettük, beszélünk a különböző szerkezetű hidakról és azok rendeltetéséről. Mindezen szerzett tapasztalatok földrajzi oktatásunk alapjául fognak szolgálni és biztosítani fogják a sikert.

Kirándulunk egy másik alkalommal a Gellérthegyre, és felvezetjük gyermekeinket azon pontig, honnan az egész főváros áttekinthető. A földrajzi szemléltetésnek legbővebb anyaga kínálkozik itten mintegy önmagától. A helység rajzát azért keletkeztetjük a gyermek előtt és sokan azért kívánják annak utánrajzoltatását, hogy a növendék áttekinthesse az egész helység képét és tájékozni tudja magát kellően. Kisebb helységekben a tárgy szabatos kezelése mellett utánrajzoltatás nélkül, vagy mellett is elérhető a kettős cél. De a nagyobb helységekben és kivált a fővárosban igen meg lehetünk elégedve azon eredménynyel, melyhez a gyermek ily kirándulás által jut. A magasabb pontról ezüst szallagként látja messze tova huzódni szép Dunánkat, benne nagyobb és kisebb szigetekkel. A Dunán innen elterül előtte a nagy síkság és csak túl a Rákoson vész el az a nagy messzeségben. Felmenés közben a láthatár fokozatos szélesbedése, túl a Dunán, a budai oldalon a hegyek egész sorozata, mennyi helyes földrajzi fogalmaknak veti meg alapját. Szemlélhetjük, mi a hegy, hegysor, hegyi ut, hegyalja; lejtő, hegyorom, hegyszoros, mi a völgy, hegykatlan, völgyoszoros, barlang stb.; mi a mező, rét, síkság, alföld stb. Világos áttekintést nyer a gyermek arról is, mi a belterület, határ, környék, kocsit, országot, dülő stb.

Megmutathatjuk innen, milyen a gyárváros, milyen a falu, és csak most fogják növendékeink nagy ámulattal látni, hogy milyen hatalmas területet foglal el a főváros, mely az ő szülő- és lakóhelyük. Csak most lesz helyes fogalmuk arról, mily hatalmas az emberi elme és mit hajthat végre az emberi erő; és a természet e nagyszerűségében meg fog illetődni az isteni nagyság véghetlenségének láttára. Ily szemléltetés mellett könnyebben fog növendékünk tájékozni a helyrajzot fellüktető térképen, mert a (térképen) közvetlen szemléltetés alatt nyert világos helyrajzi képzetek jönnek segítségére.

Az itt részletesen kijelölt anyagot kellene szabatosan vezérkönyvben feldolgozni, és meg vagyok győződve, hogy ezen alapon indulva, a földrajzi oktatás már a harmadik osztálytól kezdve kiváló képző erővel bírna nevelve-oktató ténykedésünkben.

#### A IV. osztály földrajzi tananyagának részletezése.

Az eddig nyert alapon tovább indulva Budapest jobb és balparti határát, majd környékét ismertetjük meg. Igen szükséges, hogy Budapestnek, Budapest határának és környékének talaja, legnevezetesebb ásványai, növény és állatvilága is részben természetben, részben sikerült ábrákban bemutatathatók legyenek és megbeszélésünk tárgyát képezzék azon irányban, melyben már a III. osztály tananyagának részletezésénél ráutaltunk. Ki kell emelnünk milyen fontos feladat vasutak vagy lóvasutak által élénk közlekedést létesíteni a főváros és környékében fekvő helységek között egészségi, gazdasági, művelődési és egyéb szempontokból is.

Ezek után áttérünk azon nagy síkság megismertetésére, mely fővárosunktól keletre és délre terül el, és melynek „nagy magyar alföld“ a neve. Ennek a Duna és Tisza között elterülő részét, a budapesti mendeczet rajzban keletkeztetvén, megállapíthatjuk a megye határát is, és szólhatunk egyszersmind a megye közigazgatásáról, a megye főtisztviselőiről, de csak annyit, amennyi szükséges annak megértésére, hogy a törvény ereje mindenhová elér. Elmondhatjuk, hogy éppen a rend könnyebb fenttarthatása céljából még sok ilyen megye van és megnevezhetjük annak a megyének a nevét, melyben mi lakunk. A negyedik osztályban nem fogjuk azonban hazánkat megyék szerint ismertetni, hanem a miniszteri tanterv értelmében, egyes vidékek után mutatjuk be lakosságát, természetét, foglalkozását, nemzetiségét, vallását, szokásait, népviseletét, nyelvét, történetét és a többi lakosokhoz viszonylagos számaránya szerint. Bemutatjuk az egyes vidékek földfelületének alakulását és feltüntetjük, mennyiben bír befolyással az egyes vidékek éghajlata a növényvilágra, hogyan szabja meg a földtani alakulás az állatok tartózkodási helyét egyes vidékek szerint, és hogyan függ földalakulás és éghajlattól az ember foglalkozásmódja, anyagi és szellemi jóléte, mint vagyonsága, egészsége. stb. Ki kell mutatni, hogy a városoknak vidékenkénti keletkezési és építési módja ezen városok népessége, a városokat környező falvak kisebb vagy nagyobb száma, mind a talajképződés és éghajlat adott feltételei szerint létesülnek. Mindezekre való kiváló

tekintettel egymásután szép, eleven előadásban bemutatandó a budapesti medence letárgyalása után a nagy magyar alföld, és utaztatási modorban vasuton, valamint a Dunán és Tiszán megjelöljük az utunkba eső nevezetesebb helységeket. Az alföldi tanyák és pusztákon uralkodó szép magyar életet le kell írni a tanítónak, az aránytalanul kevés falvak, de annál nagyobb kiterjedésű és népes városokról szólva, igen élénken foglalkoztathatjuk növendékeinket.

(Folytatása következik.)

Barna J.

### **Reform- törekvés a népiskolai írás-tanítás terén.**

EMBER János, ungvári tanító, az „Ungmegyei Tanügy“ szerkesztője s lapunk munkatársa, a népiskolai írás-tanítás által elért eredmény bemutatására szolgáló új írkákat tervezett. Irkái, mivel a „minta-lapokat“ vannak hivatva a használatból kiszorítani, „minta-írka“ nevet viselnek. Ezen írkákat a következőkben mutatjuk be olvasóinknak.

A „minta-írkák“-nak az a céljuk, hogy a népiskolai írás-tanítást megkönnyítsék, a fölmutatott eredmény hű képei legyenek s mint ilyenek az ugynevezett vizsga-, vagy mintalapokat a közhasználatból kiszorítsák.

Ez írkák előnye a vizsgalapok fölött abban áll, hogy:

1. Könnyebben és biztosabban lehet azok segítségével az írásban elért eredményt felmutatni.
2. Szerkezetüknél fogva kiválóan alkalmasak arra, hogy ne csak az eredményt mutassák, hanem a fokozatos haladást, fejlődést is feltüntessék.

A „minta-írkák“ első füzeté az elemi népiskola I. osztálya számára készült. A borítékon felül 8 levelet tartalmaz, melyeknek csak első oldaluk van vonalozva, hátlapjuk üres. Az egyes lapok vonalozása a fokozatos haladás feltüntetésére akkép van keresztül vevve, hogy a két első lapon csak az ugynevezett középvonal-közök láthatók az év elején letárgyalt rövid alaku kis betűk befogadására. A vonalközök, melyekben a gyermeknek írni kell, mindkét végükön függélyes vonalkákkal vannak bezárva. Az első oldal élén e szó áll: „November“, azt jelentvén, hogy ezen első lapot novemberhó közepe táján fogja teleírni a gyermek az ABC elején álló rövid alaku betűkkel. Szeptember- és októberre azért nem kap a gyermek lapot, mert akkor még az írási előgyakorlatokkal s palatáblán írással foglalkozik. A 2-ik oldal „December“-re szól s a novemberihez hasonló szerkezetű és czélú. A vonalközök szélessége 7 mm. Azért ilyen nagy; mert a gyermek még akkor nem tud a most használatban levő írkák szűk vonalait közt mozogni; de különben is tanácsos őt mindjárt kezdetben a nagy és szép alaku betűk írásához hozzászoktatni. Ezekhez pedig nagy vonalközök szükségesek.

A 3. és 4-ik oldal olyan betűk írására van szánva, melyeknek szárak lefelé nyulnak s január és február hónapokra készült. A közép-

vonalközök nagysága ugyanolyan, mint az 1. 2. oldalé, a felső tér 2 mmrel nagyobb.

5., 6., 7., 8-ik oldal már rendes négyes vonalozású, a melyben bármely betűalakot be lehet írni; egymás után márczius, április, május és június hónapokra szánván. A vonalközök — úgy a kicsinyek mint a nagyok — egy-egy mméterrel kisebbek. Ezen I. osztályos „minta-írka“ használati módját a szerkezet előírja, nagyobb világosság kedvéért azonban álljanak még itt erre vonatkozólag a következők.

Novembertől kezdve a tanév minden hónapjára van ezen I. osztályos irkában egy lap, melyet a tanító minden hónap közepe táján (14. és 18-ika között) teleírat az egész osztálylyal. Az írás anyagát mindenkor a hó első felében elvégzettekéből meríti a tanító. Év elején kap minden gyermek egy-egy minta-irkát, melyet a tanító őriz és oszt ki használat végett. Írás után ismét beszedi és biztos helyen tartja a következő hónap közepéig. Így mire a tanév véget ér, minden gyermeknek tele van írva az ő mintáirkája, híven mutatva, nemcsak az eredményt, hanem a fokozatos fejlődést is hónapról-hónapra.

Magától értetik, hogy egy gyermek, egy évre egy irkánál többet nem kap. Irkája úgy lesz a vizsgálaton bemutatva, hibáival, tintafoltjaival stb. együtt, ezeket „pacz“-czal elrontani nem lehet; mert egyik főczéljuk, hogy a fokozatos haladás bemutatása mellett az írás-tanítással üzőtt szemfenyvesztést is megszorítsák.

Az elemi népiskola II. és III. osztálya számára készült „minta-írka“ 10 levelet tartalmaz a tanév 10 hónapjára. Vonalközei, úgy a nagyok, mint kicsinyek 1—1 mmrel kisebbek, mint az I. osztály 4-es vonalozásnál. Ezen irkában azért van 10 levél, mert a II. és III. osztályban az első két hónapban is kell a gyermeknek írni. Használatának módja egyébiránt ugyanaz, a mi az I. osztályban.

A népiskola felső osztályai (IV., V., VI. oszt.) számára készült minta-írka vonalközei 1—1 mmrel keskenyebbek, mint a II. és III. oszt. számára készült irkáéi. Használatának módja olyan, mint emezé.

A felső osztályok számára van készítve még egy írka. Használatának módja olyan, mint az előbbieké. Célja, hogy a felső osztályos gyermek ne csak 4-es, hanem 1-es vonalozású irkában is mutassa be az írásban tett előhaladását. A felsőbb osztályokból a gyermek vagy középiskolába, vagy az életbe megy. Mindkét esetben szüksége van arra, hogy egyes vonalon folyékonyan tudjon írni.

A minta irkák kiállítása is mintaszerű, izléses; papírja jó minőségű, sáma, fehér. Hogy a különböző osztályok számára szánt irkák egymástól megkülönböztethetők legyenek, borítékaik különböző színűek. Az I. füzeté tündöszin, a II. füzeté világos sárga, a III. füzeté sötét, IV-iké világos szürke. 1—1 füzet ára 6—6 kr.

Kapható Löwy Adolf könyv- és papirkereskedésében S.-A.-Ujhelyen. Közönséges használatra a minta-irkákhoz hasonló szerkezetű 1 kros irkák is készültek.

Ha figyelembe vesszük, hogy a „minta-lapok“-nak az iskolából való kiküszöbölését nem egy jeles paedagogus hangsúlyozta már, ha

tekintjük ama vesződséget, melyet mind a tanítónak, mind a tanulóknak ki kell állania e „lapok“ kitöltésénél, ha beismerjük végül, — a mit eddigi tapasztalataink után nem tagadhatunk, — hogy e vizsga-lapok nem nyújtanak soha hű képet a tanulók írásbeli készütségéről, ugy a reform-törekvést csak melegen üdvözölhetjük, s az Ember János ügytársunk által készített „minta-irkák“-nak a népiskolákba való behozatalát legmelegebben ajánljuk.

## Egyesületi élet.

A „Háromszékmezei Tanítótestület“ központi választmánya f. évi szeptember 25-én Maksán M. Székely János elnöklete alatt tartotta meg ez évi második rendes gyűlését.

Az elnöki megnyitó-beszéd, jegyzőkönyv hitelesítés, és többrendbeli elnöki bejelentés után tárgyalás alá került a kir. tanfelügyelő leirata kapcsán a tagsági díjakkal hátralékos és a gyűlésekről igazolatlanul elmaradt tagokra vonatkozó véleményes jelentés megtétele. Hoszas és érdemleges tárgyalás után a választmány mindazon tagoknak, kik kellőleg igazolni fogják elmaradásukat, a büntetés aluli felmentetésüket véleményezi a kir. tanácsos és tanfelügyelő ur előtt.\*)

Ez ügygyel kapcsolatosan kérelmét terjeszti a választmány a kir. tanfelügyelőséghez, hívná fel az egyesület kötelekébe tartozó községi és állami elemi felsőnép és polgári iskolák tanítóit, tanítónőit, hogy az alapszabályokban körülírt köteleességeiknek mindenben igyekezzenek eleget tenni, \*\*) mert választmányunk nem lehet azon helyzetben, hogy a tanítók között történő változásokat, (m. pl. eltávozás, szabadságon levés nyilván tarthassa s ez okok alapján őket a birságolás alól való felmentésre ajánlja.

Az egyesület tagjainak könnyű nyilvántarthatása a végett felkéri továbbá a kir. tanfelügyelőséget, hogy a tanítók névsorát minden iskolai év elején a választmány rendelkezésére bocsátani, s a megyéből távozó tanító nevét a nyilvántartási napló kiigazítása végett esetről esetre tudatni méltóztassék.

„A tanító teendője a tanulók vallás-erkölcsi érzésének felébresztése és fejlesztése érdekében“ című, a járási körök által megvitatott tétel felett való véleményét olvasssa fel Albu Sándor, mint a kiküldött bíráló bizottság előadója. A bizottsági vélemény szerint e kérdést a legmegközelítőbben a kezdii tanítói kör fejtven meg, ennek értekezése a közgyűlésen felolvastatni határozatott.

\*) Óhajtanánk e kérdésre feleletet: Az egyesület alapszabályaiban, ha már a gyűlésről elmaradók birságoltatása ki van mondva, kinek van fentartva a birságolás joga? Magának az egyesületnek-e, vagy mint e határozatból látszik, a tanfelügyelőnek?

\*\*) Nem értjük, miért nem tehetné ezt meg maga a választmány s miért nógatja a tanfelügyelőt? Annyira pórázon volnánk már, hogy egyesületi életünket illetőleg egy buzdító, serkentő szót sem lehetne magunktól kimondanunk, hanem parancsként várunk mindent fölülről?! Szerk.

A mult évi közgyűlés megbízása folytán a választmány egy bizottság által egy méhészeti egyesület létesítésére vonatkozó tervezetet dolgoztatott ki, mely beható megvitatás után a közgyűlés tárgysorozatába felvételre került.

A „Minő okok folynak be a nagymérvű gyermekhalandóságra Háromszék-megyében sennek csökkentésére mit tehet a tanító?” című kérdés Baló László, Szabó Géza és Vajna Károly tagokból álló bizottságnak lett kiadva; egyúttal felszólítandók a kezdői, szépsi felső járási és szépsi szentgyörgyi körök, hogy munkálataikat fentnevezett bizottsági elnökhöz, Baló László tagtárshoz rövid időn küldjék be.

Ezután meghalgotta a választmány Vántsa György pénztáros és bizottsági tagnak a központi pénztár kezelésére vonatkozó tervezetét mely szelesebb alapon való kidolgozás végett Kádár Lajos, bizottsági elnöknek adatott ki. Bodola Sándor tagtárshoz a titkárhoz küldött magán leveléből arról értesülvén a választmány, hogy egy létesítendő tanítói könyvtár ügyében kiküldött bizottság elnöke, volt kir. tanfelügyelő, Komáromy Andor ur eltávovása alkalmával nevezett kartárshoz cathalogus nélkül a könyvtárt ideiglenes megőrzés végett átadta s így annak átvételéről kellvén gondoskodni, megbizza a választmány az elnökséget, hogy keresse meg előbb mindazon tagtársakat, kik ez ügyben bizottsági tagokul ki lettek küldve, hogy a tagsági díjakból, jótékony adományokból, vagy bármi más után befojyt pénzről, vagy könyvekről a jegyzéket, illetőleg, kimutatást az elnökséghez beküldve, a további átvételre vonatkozó intézkedéseket elnökségileg eszközölje.

Vántsa György egy 10 francos aranyat ajánlott fel a választmánynak egy neveléstani pályamű jutalmazására, Papp György pedig, ha a tanítói könyvtár létesül, annak javára, ha addig a megye területén működend tiz éven át évenként 2 frtot ajánlott. Ez ajánlatokat a választmány köszönettel fogadta, s az elsőre vonatkozólag a tétel kitűzését a legközelebb tartandó népesebb választmányi ülésre bizza.

Az ez évben tartandó közgyűlés tárgysorozatának megállapítása kerülvén szóba, a választmány tekintve a jelenlegi helyzetet, hogy t. i. a gyűlésre menő tanítóknak a miniszter urnak egyik rendelete szerint sem fuvar, sem napidij ez évben ki nem szolgáltatandó;\*) tekintve, hogy ily körülmények folytán nem remélhetünk az eddigiékhöz hasonló népességű gyűlést, a mi talán a tanügy s annak munkásaival szemben nem hogy előnyére, de inkább hátrányára lenne, és tekintve végre, hogy a tárgyalandó tételek mindenike olyan, hogy azoknak hozzá szólásához tekintélyesebb számú gyűlés kívánatos: kimondja a választmány — mielőtt a tárgysorozat megállapíttatnék, — hogy a fentti okok alapján az októberben tartani szokott közgyűlést elnapolja s erről a kir. tanfelügyelő urat értesítendi.

\*) S mégis igazolnia kell a szegény tanítónak, (nehogy megbüntessék) hogy miért nem ment gyűlésre? Hát nem elég igazolás az, hogy: „nem volt rá pénzem“?

Hogy azonban a folyó ügyek menete meg ne zavartassék, legalább is a rendes választmányi ülések megtartása kimondatik addig is, míg kedvezőbb helyzet álland be.

A jár. köröktől a központi pénztár számára fizetni szokott 60% befizetése s Kádár Lajos, Csulak Lajos és Kovács Dénes tagtársaknak a pénztár felülvizsgálására való kiküldése utána gyűlés véget ért.

**Gyöngyösi István**, tanítótestületi titkár.

## Iskolai értesítők.

(Folytatás.)

54. A m. kir. államvasutak gombosi elemi népiskolájának értesítője az 1885—86. tanévről. Összeallították: L á c z a y Jenő és Dóri P á k a y György.

A gombosi iskola 84—85. évi értesítőjét már ismertettük, (l. f. évi 28-ik számunkat.) s az eredmény felett elismerésünket nyilvánítani örömmünkre szolgált. Ami magának az iskolának munkálkodása eredményét illeti, az ellen most sem lehet panasz; de az iskolafentartó részére bizony nem ártana egy kis „pót-tanfolyam“-féle, ahol tantárgyként a „kötelességérzet“ szerepelne. Ez a hiányosan „képzett“ iskolafentartó pedig senki más, mint — a „m. kir. államvasutak“, ill. ennek „ig . . .“ vagy „üz . . .“ vagy nem is tudjuk, miféle „sága“ és „sége“. Elegendő az hozzá, hogy az iskolára nem is hederitenek. Az igazgatóság felterjesztéseit sem intézkedésre, sem válaszra, talán még tudomásvételre se érdemesítik. Pár garasnyi, (forintokról alig lehet szó) jövedelemre való vágyból (csak is vágy marad, mely soha sem teljesül) kiütik a nyeregből „a magyarosodás eszméjét és védelmét.“ „Mig egy uton az igazgatóság a magyarosodást lefelé támogatásra ajánlja, addig más uton az üzletvezetőség a magyarosodás eszméjét, mint indokolást nem tartja elfogadhatónak, s az eddigi eljárás keményen megrójjá.“

Az értesítő egész előszavát kellene utánnymatnunk, hogy ezt a panaszt t. olvasóinkkal egészen megértessük. Erre nincs helyünk. De azt nem tehetjük, hogy a m. államvasutak illető üzletvezetőségét, meg igazgatóságát is ne figyelmeztessük, hogy ily, a tanügynek s ezzel együtt a magyarállam eszmének is kárára levő, apró-cseprő, h a z a f i a t l a n zsugorisággal az államháztartási egyensúly helyreállításához egy cseppcsekének ezred részével sem fognak hozzá járulni. (Különben ígérjük, hogy figyelemmel kísérjük majd az ottani viszonyokat, s szükség esetén más, szintén nyilvános helyen latba vetjük szavunkat az iskola jó ügye fejlődésének érdekében. — Referens.)

## Vegyések.

— **Meghívó.** A „Népnevelők Budapesti Egyesülete“ 'f. hó 21-én (csütörtökön) d. u. 5 órakor egyll. helyiségében (Kazinczy-utcai iskola-épület) rendes havi közgyűlést tart, melyen **L e d e r e r Á.** tagtárs **M a y e r M i k s a** feletti emlékezésédét fogja előadni. Az ülésre ugy a t. tagtárs urak, valamint az érdeklődő tanférjak tisztelettel meghivatnak.

**Vajdai Gyusztáv**, egyesületi elnök.

— **A közoktatási miniszteriumbóf.** Trefort miniszter a szolgálat érdekében az ügyek elintézését jelentékenyen gyorsító változásokat eszközölt miniszteriumában. Az új beosztás szerint a miniszterium érdemes régibb államtitkára: Tanárky Gedeon, több ügyosztály fölött (névszerint a gör. keleti, protestáns és izraelita egyházi ügyek, a miniszterium építkezési és néptanítói nyugdíjintézet ügyei fölött) gyakorolja a felülvizsgálatot. Berzeviczy Albert államtitkári jelleggel felruházott min. tan. az eddig is vezetése alatt állott felsőbb oktatási ügyosztályon tulterjedő hatáskörrel ruháztatik fel. A vallás- és közoktatásügyi miniszter elnök. rendelvénye, mely az új ügybeosztást tartalmazza már kiadott. E szerint a már említett Tanárky államtitkár felülvizsgálata alatt álló dr. Gömörly Oszkár osztálytanácsos által vezetett V. és VI. ügyosztályok, ugyszintén a dr. Forster Gyula miniszteri tanácsos által vezetett VII. és VIII. ügyosztályok (közalapítványi műemléki ügyek), továbbá a Kárffy Titus min. tan. által vezetett X. ügyosztály (emberbaráti intézetek, zeneakadémia és színésziskola), a b. Hornig Károly püspök s min. tan. által vezetett I. ügyosztály (róm. és gör. kath. egyházi ügyek) viszonyaiban változás nem történik. Továbbá az ipar- és kereskedelmi iskolák továbbra is Gönczy Pál min. tan. (II. ügyosztály) és a művészeti ügyek s a muzeum ügyei ezentul is Szalay Imre osztálytanácsos (IX. osztály) által fognak a miniszternek referáltatni; ellenben a Gönczy Pál vezetése alatti II. ügyosztály összes népnevelési ügyei, — ideértve a felsőbb leányiskolákat, ugyszintén a tanító- és a tanítónő-képezdeket is, — valamint dr. Klamarik János osztálytanácsos által vezetett összes középiskolai ügyek (IV. ügyosztály) és a IX. ügyosztályból a minta rajziskolával kapcsolatos rajztanárképző tanfolyam ügyei, ezentul nem közvetlenül a miniszter, hanem Berzeviczy államtitkár által fognak felülvizsgáltatni. Berzeviczy államtitkár megtartja ezentul is a felsőbboktatási ügyek (III. ügyosztály) vezetését s megbízva maradt a miniszteri évi jelentés szerkesztésének vezetésével és a költségelirányzat egybeállításával; a III. ügyosztályban azonban az orvos- és természettudományi oktatás és a bábaiskolák ügyesportjára nézve — mint eddig — dr. Markusovszky Lajos min. tanácsos és ezentul az ügyosztály többi, az államtitkárnak fenn nem tartott ügyeire nézve Leövey Sándor osztálytanácsos is fog kiadványozási jogot gyakorolni.

— **Az utcázaj mérséklése az iskolák környékén.** A fővárosi iskolák legtöbbje élénk közlekedésű utcák mentén lévén, a kemény kövezeten robogó kocsik lármája nagyon zavarólag hat a tanításra. Igazgatók, tantestületek és iskolaszékek már több ízben kérvényezték a főv. tanácsnál, hogy az iskolák előtt aszfalt vagy más, kevesebb zajt okozó burkolat alkalmaztassék; de eddig még semmi eredmény sem mutatkozott. Ujabbán azonban némi sikert ért el Sretvizer Lajos igazgató, a ki kellően motivált jelentést intézett a tanácshoz, a melyben az utcai kocsizörej zavaró hatása mellett az egészségügyi körülményekre is hivatkozott, melyek elkerülhetlenül megkövetelik, hogy az iskolák mentén a kemény kövezetet faburkolat vagy aszfalt-burkolat helyettesítse, mert a tanítás alatt absolute még nyáron sem lehet az ablakokat szellőztetés végett nyitva tartani, mely körülmény folytán az iskola levegője az egészségre nézve károsná válik stb. A tanács az említett jelentésre azt válaszolta, hogy az illető iskola (VII. ker. Kölber-ház) zörejt kevésbé okozó anyaggal való burkolatára szükségletképen kimutatott 4358 frt. költség a f. é. költségvetésben fedeztet, nem talál, tehát a kérelem nem teljesíthető; de elhatározta egyuttal a tanács, hogy az iskolaépületek mentén elvonuló kocszi ut-testek aszfalttal vagy más zajt nem okozó anyaggal költség kímélés szempontjából csak akkor látassanak el, a midőn az illető utcázaj ujból burkoltattnak, felhívta végre a mérnöki hivatalt, miszerint a VII. ker. Kazinczy-u. illetőleg Dohány-u. ujból való burkolása alalmával — feltéve, hogy az iskola akkoron még ott lesz elhelyezve — a fennebbi körülményre legyen okvetlenül figyelemmel. — Egyelőre ezt is örömmel fogadhatják mindazon ügytársak, a kik tanításuk közben annyi kellemetlenségnek vannak kitéve a kocsik robogása következtében.

— **Sajtóhibák.** Lapunk 39. és 41. számaiban az osztrák-német tanítók szövetségének gyűléséről szóló tudósításunkban két név hibásan lett kiszedve, kérjük ezeket ekkép kiigazítani; Rabacsek h. Rehaček és Robics h. Bobies

## F. Švácha,

Bürgerschullehrer in Deutschbrod (Böhmen) liefert, soweit der Vorrath hinreicht,

### Mineralien-Sammlungen

zu den beigefügten ermässigten Preisen, und zwar:

1. Mineralien-Sammlung für die ein- bis dreiklassige Volksschule; 60 Arten grosse Exemplare, im Holzkasten, statt 7 fl. 50 kr. nur . . . . . fl. 6.—
2. Mineralien-Sammlung für die mehrklassige Volksschule; 100 Arten, grosse Exemplare, im Holzkasten, statt 12 fl. nur fl. 10.—
3. Mineralien-Sammlung für die Bürgerschule; 150 Arten, grosse Exemplare, im Holzkasten, statt 18 fl. nur . . . . . fl. 15.—

Diese Sammlungen, auf Grundlage der Schul-Lesebücher zusammengestellt, enthalten alle Mineralien, von welchen in den betreffenden Schulen gehandelt wird, unter Anderen auch Salze, naturgetreu nachgeahmte Edelsteine, Erze, Metalle, Gebirgsarten etc. Sie sind ihrer praktischen Zusammenstellung wegen als das beste Lehrmittel anerkannt und bisher von vierunddreissig löbl. k. k. Bezirksschulrathen als in Schulen zulässig erklärt und eingeführt worden.

Alulirt kiadásban

### „CALCULATOR“

czím alatt egy igen hasznos könyv jelent meg, a mely azoknak, a kik sokat számolnak munkájukat felette kevesbíti és megkönnyíti, ezenfelül pedig a „Calculator“ használata mellett a számadásban való tévedés teljesen ki van zárva.

Ajánlom ezen *Ferenczy Benő* vasuti ellenőr által rendkívül szellemesen összeállított művet különösen a népnevelő urak becses figyelmébe.

➔ Ára 2 frt. ➔

Neumayer Ede

könyvnyomda és kiadó-üzlet tulajdonos.

Budapesten, Ó-utca 2. sz.

**NEUMAYER EDE**

AJÁNLJA A

**KÖZÉPISKOLAI TANÁR és NÉPISKOLAI TANÍTÓ URAK**

BECSÉS FIGYELMÉBE

**KÖNYVNYOMDÁJÁT**

MELY A

**legtetszetősebb betűkkel**

ÉS A

legczélszerűbb nyomdai szerelvényekkel

levén ellátva

KÉPESITVE VAN MINDENNEMŰ

**NYOMDÁSZATI MUNKÁT**

A LEGIZLÉSESEBBEN ELŐÁLLITANI.

AZ ÁRAKAT A LEGJUTÁNYOSABBAN SZÁMITJA ÉS T. MEGRENDELŐIT

GYORSAN ÉS KIFOGÁSTALANUL ELÉGITI KI.

ÜZLETI HELYSÉG:

**BUDAPEST,**

**Ó-UTCZA 2. SZ. (IPARUDVAR.)**

Nyomatott Neumayer Edénél, Budapest, Ó-utca 2. sz. (Iparudvar)